Opłata pocztowa uiszczona ryczałtem. CENA 20 GROSZY.

PRZYJACIEL NAUCZYCIELA

CZASOPISMO POŚWIĘCONE ZAGADNIENIOM METODYCZNYM

Nr. 1. Częstochowa, luty 1932. Rok I.

OD REDAKCJI.

W związku z wydawaniem „LEKCYJ PRAKTYCZNYCH" otrzymujemy stale listy z pytaniami, dotyczącemi sposobu opracowania tych „Lekcyj", a często nawet żądania egzemplarzy okazowych. Ponieważ trudno jest odpowiadać na wszystkie listy, a wysyłanie egzemplarzy okazowych byłoby zbyt kosztownem, postanowiliśmy wydawać „Przyjaciela Nauczyciela", w którym będziemy zamieszczać niektóre lekcje, jak również zawiadomienia o ukazaniu się nowych tomów „LEKCYJ PRAKTYCZNYCH".

WZORY LEKCYJ.

LEKCJA RACHUNKÓW W ODDZ. III. *)

Temat: Rozwinięcie zakresu liczb do 1.000 samemi setkami.

Cel: Poznanie zawartości 1.000 na podstawie setek.

Dyspozycja: a) oglądanie metra z podziałką na dm., cm. i mm.;
b) rozwinięcie zakresu liczb do 1 000 setkami na konkretach;
c) liczenie setkami do 1.000 i wstecz od 1.000 do 0;
d) analiza i synteza kilku liczb z zakresu 1.000;
e) zapisywanie;
f) praca domowa.

Pomoce naukowe: Metry z podziałkami na dm., cm. i mm., 10 monet po 1 zł,, liczydło, tablica, kreda, zeszyty i pióra.

Metoda: Analiza, synteza i rachunek pamięciowy.

Przebieg lekcji.

Pokazujemy dzieciom metr z decymetrowemi podziałkami, zapisujemy na ile części został podzielony metr i podajemy (przypominamy) nazwę dm. W ten sam sposób na innym metrze zapoznajemy (przypominamy) z ctm. i mm.

Gdy dzieci należycie odróżniają dm., ctm. i mm., pokazują 1 dm., 2 dm., 3 dm. na metrze i odpowiadają na następujące pytania:

Ile mm. ma 1 dm., 2 dm., 3 dm...? (odpowiedzą: 100 mm., dwie setki mm., trzy setki mm.)

Pokaż mi 4, 5, 7 i t. d. setek mm. Jak inaczej powiem 2 setki? (dwieście), 3 setki (trzysta), 4 setki? (czterysta) i t. d.

Pokaż mi na metrze (na liczydle) czterysta, trzysta, pięćset... tysiąc.

Ile groszy ma 1 zł.? 2 zł.? 3 zł?... 10 zł.? (sto groszy, dwieście groszy, trzysta groszy... tysiąc groszy).

Licz złote i mów ile będzie groszy? 100, 200, 300 .. 1000).

Ile mam groszy? (1000).

Odsuwaj (odliczaj) po 1 zł. i mów ile pozostało groszy? 900, 800 700 .. 0)

Licz po 100 do 1000. Odliczaj po 100 od 1000.

Mniej zdolne dzieci posiłkują się jeszcze przy odliczaniu i doliczaniu metrem, pokazując każdą doliczoną setkę. Doliczanie i odliczanie powtarzamy kilka razy.

Ile jedności zawiera 1, 5, 4, 3, 6, 7 setek? (100, 500, 400...)

Ile setek jest o 100 jedn., 200 jedn., 300 jedn., i t. d.? (1. 2, 3... setki).

Piszemy 100, 200, 300...

W domu napiszcie cyframi: dwieście, sto, czterysta, sześćset, siedemset, dziewięćset, tysiąc.

*) Orzechowski St. — Lekcje praktyczne rachunków oddz. III. Lekcja 17-ta.

LEKCJA JĘZYKA POLSKIEGO W ODDZ. IV.*)

Temat: a) Czytanka „O założeniu Warszawy". c) Zdanie rozwinięte z podmiotem rozwiniętym zapomocą przydawki.

Cel: a) Zapoznanie dzieci z podaniami o założeniu Warszawy. b) Utrwalenie wiadomości o przydawce.

Metoda: Forma heurystyczna.

Przebieg lekcji.

1. Zwrócenie uwagi dzieci na zawieszoną ilustrację i przeprowadzenie pogadanki zapomocą

*) O. i S. — Lekcje praktyczne języka polskiego, oddz. IV. Lekcja 27-ma.

pytań: Co przedstawia ilustracja? Jak się nazywa miasto widoczne na ilustracji? Czy dużem miastem jest Warszawa?

Uzupełnienie odpowiedzi dzieci wyjaśnieniem nauczyciela, iż niezawsze Warszawa była takiem dużem miastem, a o jej początku czyli założeniu istnieją różne opowiadania, wyjaśniające pochodzenie nazwy naszej stolicy.

II. Przeczytanie I-go podania.

a) Przeczytanie I-ej części logicznej: Przechowanie podań przez lud. Objaśnienia słów: pomroka wieków, podanie, stolica. Rozbiór I-tej części zapomocą pytań: Czy pewne są wiadomości o początku Warszawy? Co lud przechował do dzisiejszych czasów?

Nadanie I-ej cz. tytułu i zapisanie go na tablicy.

b) Przeczytanie II-ej części: Nocleg u wieśniaka i trzymanie do chrztu dzieci. Objaśnienia słów: możni, puszcza, lepianka, dworzanie. Rozbiór II-ej części zapomocą pytań: Co było w dawnych czasach na miejscu obecnej Warszawy? Kto zabłądził podczas polowania? Gdzie spędził Kazimierz noc? Jak się odwdzięczył za przytułek?

Nadanie II cz. tytułu i zapisanie go na tablicy.

c) Przeczytanie II części: Nadanie nazwy osadzie. Objaśnienie wyrazu: osiedlać się. Rozbiór II cz. zapomocą pytań: Co książę uczynił później dla biednej rodziny? Jaką nazwę nadano nowej osadzie.

Nadanie II cz. tytułu i zapisanie go na tablicy.

III. Opowiadanie całości.

IV. Gramatyka. Odczytanie przez dzieci na zlecenie nauczyciela ustępu czytanki „O założeniu Warszawy“, rozpoczynającego się od słów: „gdzie dzisiaj“... do słów... „Wisły“.

Kolejne odczytywanie przez dzieci zdań pojedyńczych tego ustępu i rozbiór ich: wyodrębnienie podmiotu rozwiniętego i orzeczenia rozwiniętego, następnie wskazywanie przydawek rozwijających podmiot i określających bliżej rzeczowniki.

Ćwiczenie domowe: Rozwinięcie przydawkami podmiotu w zdaniach następujących: Lud zachował podania. Książę polował. Lepianka stała samotnie. Warszawa leży nad Wisłą.

LEKCJA GEOGRAFJI W ODDZ. III.*)

Temat: Plan klasy z uwzględnieniem stron świata.—

Pomoce: 1) Zeszyt, ołówek i linijka; 2) krzyżyk czteroramienny; 3) busola; 4) sztywny metr.

Dyspozycja:
a) Wskazanie stron świata w klasie przy pomocy napisów i czteroramiennego krzyżyka;
b) wykonanie zorjentowanego planu klasy na podłodze;
c) przerysowanie tego planu do zeszytu z oznaczonemi stronami świata;
d) porównanie dwóch planów w zeszycie i podpisanie stron świata obok poprzedniego planu klasy;
e) ustalenie nowego, ostatecznego porządku tworzenia planu;
f) przymocowanie ośmioramiennego krzyżyka ze strzałką ponad dziedzińcem szkolnym w celu notowania kierunku wiatrów. (Jeżeli wystarczy czasu wykonać plan grubości, przyziemia i okien).

*) W. Felisiak. — Lekcje praktyczne geografji w oddziale III. Lekcja 11-ta.

Przebieg lekcji.

Wyliczcie główne strony świata w klasie, wskazując je ręką. Wyliczcie i wskażcie pośrednie strony świata.

Co nam umożliwiło wytyczenie tych stron świata.

Kompas. Busola.

Wyznaczcie te strony świata przy pomocy busoli ustawionej na środku krzyżyka, leżącego na podłodze w klasie.

Zaznaczamy, że takie wyszukanie i oznaczenie stron świata nazywamy *orjentowaniem*. Piszemy ten wyraz na tablicy, a dzieci notują w zeszytach.

Co wskazują ramiona naszego krzyżyka?

Wskazują cztery strony świata.

Musimy tak ustawić krzyżyk, aby jego ramiona były zwrócone w kierunku napisów, umieszczonych na ścianach, gdyby wypadły różnice, to należy poprzesuwać napisy odpowiednio do wskazujących ramion krzyżyka. Busola winna być w prostokątnej oprawie wg. pomysłu i kostrukcji prof. G. Wuttkego.

Po zorjetowaniu przystępujemy do rysowania planu klasy na podłodze, korzystając z wymiarów odnotowanych przy pierwszem rysowaniu planu.—Następnie wyznaczamy w zeszycie osiem stron świata i podobnie jak poprzednio (w podziałce 1:100) rysujemy plan klasy. Jeżeli nam wystarczy czasu, to zaznaczamy również grubość przyziemia (grubość ścian), oraz miejsca zajęte przez okna, drzwi i piec, w przeciwnym razie uzupełniamy to na następnej lekcji geografji.

Teraz porównujemy te dwa plany.

Jakie podobieństwa widzicie w tych planach klasy?

Obydwa plany są jednakowej wielkości, to znaczy, że są wykonane według tej samej podziałki.—Podziałka winna być zawsze zaznaczona obok planu. Obydwa plany mają podobny kształt.

Jakie różnice dostrzegacie w tych planach?

Pierwszy plan nie jest wykonany według stron świata, nie został zorjentowany.

Spróbujcie to wykonać.

Przy tej pracy możecie zwracać zeszyt, zmieniać swoje miejsca i rozmieszczać napisy stron świata na zeszycie, jak wam się tylko podoba, tylko muszą te dwa plany i pod tym względem być do siebie zupełnie podobne.

Dzieci wykonają tę pracę w skupieniu, jeżeli napotykają na zbyt wielkie trudności, to należy im pomóc.

Kiedy już umiecie orjentować swoje plany,

to spróbujcie ułożyć nowy porządek pracy wykonywania planu.

1) Wypisywanie wszystkich (ośmiu) stron świata w zeszycie;
2) orjentowanie tego przedmiotu, którego plan chcemy wykonać;
3) wymierzenie długości przedmiotu;
4) „ szerokości „
5) „ kątów „
6) ustalenie podziałki;
7) zaznaczenie tej podziałki w zeszycie;
8) rysowanie planu.

Przypomnijcie mi teraz, jakie szczegóły notujecie w swoich zeszytach do prowadzenia obserwacyj.

1) Notowanie temperatury;
2) „ czasu i miejsca wschodu słońca;
3) „ wysokości słońca w południe;
4) „ czasu i miejsca zachodu słońca;
5) „ długości dnia;
6) „ stanu pogody.

W dzisiejszym dniu przybijemy sobie ten krzyżyk (zawieszam przy środkowej części sufitu ośmioramienny krzyżyk ze strzałką), który nam będzie wskazywał kierunek wiatru, jak wieje na dworze.

Przyjrzyjcie się temu krzyżykowi i spróbujcie nazywać te kierunki, które będzie wskazywała strzałka naprzeciw chorągiewki.

Odwracam chorągiewkę wzdłuż różnych stron; wskazanych przez ramiona krzyżyka, a dzieci nazywają kierunki, wyznaczone przez strzałkę. Następnie rysuję na tablicy sposób notowania kierunku wiatrów, który będzie siódmym punktem na karcie obserwacyjnej.

LEKCJA RACHUNKÓW W ODDZ. II. *)

Temat: Odliczanie w zakresie do 20.

Cel: Odejmowanie liczby jednocyfrowej od dwucyfrowej z przekroczeniem progu dziesiątkowego.

Pomoce: Po 20 patyczków, monety do 20 gr., liczydło klasowe.

Dyspozycja: a) sprawdzenie zadanych ćwiczeń; b) odejmowanie liczby jednocyfrowej od dwucyfrowej bez przekraczania progu dziesiątkowego; c) moneta 20 groszowa—ćwiczenia; d) odejmowanie liczby jednocyfrowej od dwucyfrowej przez próg dziesiątkowy; e) zastosowanie.

Przebieg lekcji.

Nauczyciel wywołuje do tablicy uczniów, którzy kolejno wypisują ćwiczenia zadane do domu, wyliczają je i zapisują wyniki. Inni porównywują ze swemi wynikami i ewentualne błędy poprawiają. Nauczyciel, chodząc między uczniami zwraca baczną uwagę, czy uczniowie korygują swe prace.

Wyjmijcie 17 patyczków. Ile to jest dziesiątek, a ile jednostek patyczków? Związcie dziesiątkę w paczkę i połóżcie po lewej stronie, pojedyńcze patyczki—po prawej. Odsuńcie od 17 patyczków („odsuńcie"—ilustracja ruchem) 5 patyczków. Ile patyczków pozostało? Ile to dziesiątek i jednostek? Coście robili? Jak? Jak to zapisać? 17 — 5 = 12. Przeczytaj. Zapiszcie.

Weźcie 19 patyczków. Ile to dziesiątek i jednostek? 10 patyczków — paczka związana.

Odsuńcie 8 patyczków. Ile pozostało? Jacek, pokaż to, cośmy robili na patyczkach—na liczydle. Jak to zapisać? Zapiszcie.

Pokażcie mi te pieniążki, o których mówiliśmy dotychczas i nazwijcie je. 1 gr., 2 gr., 5 gr., 10 gr. A jaki jeszcze macie pieniążek w pudełku? 20 gr. Ile trzeba pieniążków 1 gr., 2 gr., 5 gr., 10 gr., aby było 20 gr., czyli pieniążek 20 groszowy? (Poszczególne pytania).

Wyjmijcie 17 groszy ale tak, aby było najmniej pieniążków. Jakie pieniążki wyjęliście? 10 gr., 5 gr. i 2 gr.

Jeden z każdej ławki wypłaci drugiemu z tejże ławki (ten drugi schował uprzednio swoje monety do pudełka) 9 groszy. Jak to można zrobić?

Uwaga: Zagadnienie to wzbudza żywe zainteresowanie dzieci; podają różne sposoby, niektóre nawet dosyć ciekawe, inne błędne—chaotyczne. Rzeczą nauczyciela jest wybrać z nich najbardziej udolne, a przedewszystkiem poniższe dwa:

a) Uczeń daje koledze 10-groszówkę i żąda reszty 1 gr., którą mu ten wypłaca pieniędzmi ze swego pudełka. Na pytanie nauczyciela, ile groszy pozostało, odpowiada — 8, bo 1 jako reszta z dziesięciogroszówki i pozostałe 7—to razem 8.

b) Inny uczeń wypłaca najprzód 7 groszy drobnemi; ma dopłacić jeszcze 2 grosze, zmienia więc dziesięciogroszówkę na drobne, dopłaca brakujące 2 grosze i pozostaje mu 8 groszy.

Ile mieliście groszy? Ile wypłaciliście? Ile wam groszy pozostało? Jak to można wyliczyć? (Uwzględniamy oba sposoby). Jak to zapisać? 17 — 9 = 8. Zapiszcie.

Wyjmijcie 15 groszy. Ile to jest dziesiątek i ile jednostek groszy? Wypłaćcie z tego koledze 6 groszy. Ile groszy wam pozostało? Jak to wypłacaliście? Co wam kazałem robić? Jak to zapisać?

15 — 6 = 9. Zapiszcie.

Wyjmijcie 16 patyczków (paczkę i 6 patyczków). Odsuńcie 7 patyczków. Ile patyczków pozostało? (przy odsuwaniu uwzględniamy oba sposoby).

Wojtuś, zrób to samo na liczydle. Cośmy robili? Jak to zapisać? 16 — 7 = 9. Zapiszcie.

Zapiszcie do domu i wyliczcie:

16 — 8	14 — 8	15 — 8
14 — 6	15 — 7	19 — 6

*) Szostek St. — Lekcje praktyczne rachunków, oddz. II. Lekcja 13-ta.

ADRES REDAKCJI i ADMINISTRACJI: Częstochowa, Aleja № 32. Konto w P. K. O. № 69.230.

WARUNKI PRENUMERATY „PRZYJACIELA NAUCZYCIELA" Półrocznie za 5 numerów — 1 zł., rocznie — 2 zł.

ANTONI GMACHOWSKI i S-KA

SPÓŁKA WYDAWNICZA W CZĘSTOCHOWIE. Konto w P. K. O. Nr. 69.230.

POLECA:

Felisiak W. **Lekcje praktyczne geografji w oddz. III.** Rozkład materjału, 33 lekcje metodyczne i kilkanaście rysunków oraz tablica do notowania zjawisk geogr. . . . . . . Zł. 4.—

„ **Lekcje praktyczne geografji w oddz. V.** Rozkład materjału i 48 lekcyj metodycznie opracowanych . . . Zł. 4.—

Felisiak i Czechowski. **Zeszyt do notowania obserwowanych zjawisk geograficznych** (oddz. III, IV, V) . . . Zł. 0,60

„ „ **Tablica ścienna do not. zjawisk geogr.** . . Zł. 0,30

Gnus R. **Lekcje praktyczne śpiewu w oddz. I.** 66 lekcyj z dodatkiem wskazówek metodycznych ogólnych, przeglądu śpiewników oraz literatury metodycznej i spisu utworów do grania dzieciom Zł. 4.—

Jarmulski E. **Zadania i lekcje z przyrody, oddz. III.** Rozkład materjału, ogólne wskazówki metodyczne i 72 lekcje . . . Zł. 4.—

Orzechowski St. **Lekcje praktyczne rachunków z geometrją, oddz. III.** Rozkład materjału i lekcje metodyczne na cały rok . Zł. 4.—

„ **Lekcje praktyczne rachunków z geometrją, oddz. IV.** Rozkład materjału i lekcje metodyczne na cały rok **(wyd. drugie, znacznie powiększone — w druku)**

O. i S. **Lekcje praktyczne jęz. polskiego, oddz IV.** Rozkład materjału i 206 lekcyj, metodycznie opracowanych (Czytanki, ćwiczenia ortograficzne, gramatyka, kaligrafja) . . . Zł. 4.—

Szostek St. **Lekcje praktyczne rachunków z geometrją, oddz II.** Szczegółowy rozkład materjału i lekcje metodyczne na cały rok. Zł. 4.—

Następne tomy w przygotowaniu.

Wysyłamy tylko za zaliczką albo po wpłaceniu należności zgóry. Zgóry należy wpłacać po zł. 4.— za każdy tom, przy wysyłce zaś za zaliczką doliczamy koszta w wysokości: od 1 tomu Zł. 1,50, od 2 tomów razem Zł. 1,70, od 3 i więcej tomów razem Zł. 2.—

Uwaga. Wpłacając należność zgóry, nie potrzeba przysyłać listu z zamówieniem, gdyż na blankiecie nadawczym P. K. O. można pisać na co są przeznaczone pieniądze—bez naklejania znaczka.

Na książki, które jeszcze się nie ukazały, prosimy nie wpłacać zgóry należności.

Ankieta do szkół.

PREMJE WARTOŚCI 300 Zł. dla biorących udział w ankiecie.

W celu propagandy kinematografji w szkołach, organizujemy **wypożyczanie aparatów kinowych** wraz z filmami rozrywkowemi i naukowemi za bardzo niską opłatą. — Pragnąc umożliwić w każdej szkole wprowadzenie ulepszeń, zastosowanych z dobrym wynikiem we Francji, polecamy zamówienie książki w cenie **85 gr.** p. t. **„Nowoczesny system nauczania“**, opisującej najnowsze metody prowadzenia lekcyj, ogromnie ułatwiające pracę nauczyciela. Dla spopularyzowania kinematografji w całej Polsce wzorem zagranicy, wydajemy ilustrowaną książkę za **1 zł.** p. t. **„Kinematografja na usługach szkolnictwa“**, zawierającą, oprócz ciekawych szczegółów o kinematografie, dokładną treść filmów naukowych, zastosowaną do lekcyj przyrody, zoologji, geografji, religji i historji, ściśle według programu Ministerstwa. — Aby ustalić dane do organizacji wysyłki aparatów z filmami, zwracamy się do W. P. o zgłaszanie odpowiedzi w ciągu 10 dni od otrzymania niniejszego, przytem wśród biorących udział w ankiecie będą rozdzielone **liczne premje wartości 300 zł.**, w postaci bezpłatnej dzierżawy aparatu i filmów. Plan podziału premij i warunki wypożyczania będą dołączone do książek.

ANKIETA:

1. Czy szkoła posiada aparat kinowy? 2. Czy w szkole jest elektryczność? 3. Długość sali szkolnej? 4. Ilość dzieci w szkole? 5. Czy budżet szkoły przewiduje kupno aparatu? 6. Czy szkoła pragnie wypożyczać aparat i filmy? 7. Czy w miejscowości jest Stowarzyszenie, Związek, Straż? 8. Czy wspólne nabycie aparatu jest możliwe? 9. Zamawiam ..... szt. książek, wpłacając zł. ..... na PKO Nr. 68282.

Zamówienia i odpowiedzi do **Przedstawicielstwa PATHÉ - CINEMA — STANISŁAW UCHNAST,** Aparaty kinowe i wypożyczalnia filmów. P. K. O. 68.282. **Częstochowa, Aleja 31.**

Redaktor: A. GMACHOWSKI. Wydawca: A. GMACHOWSKI i S-KA, Spółka Wydawnicza

Druk. Udziałowa w Częstochowie